

## Motion till riksdagen 2017/18:3584

av Roger Haddad m.fl. (L)

# Stärk skyddet mot våld i nära relationer och sexualbrott

---

## Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpt straff vid fridskränkingsbrott och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpt straff för överträdelse av kontaktförbud och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utökning av området för kontaktförbudet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökad användning av elektronisk fotboja och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kontaktförbud med fotboja för personer som nyss avtjänat fängelsestraff för grova sexualbrott eller grova brott mot närstående, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kontaktförbud i gemensam bostad och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om medverkan i Kriminalvårdens behandlingsprogram och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om polisens utredningar av sexualbrott och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hämndporr och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en breddad bestämmelse om olaga förföljelse (stalkning) och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om olaga förföljelse (stalkning) mot flera familjemedlemmar och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tillgången på jourlägenheter och skyddade boenden och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förtydligad lagstiftning om kommunernas ansvar för jourlägenheter och skyddade boenden och tillkännager detta för regeringen.

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Kvinnofridslinjen och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förebyggande arbete och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en ”lex Lotta” för att utreda myndigheternas agerande vid enskilda fall av dödligt våld och tillkännager detta för regeringen.

## Motivering

Liberalerna lägger här fram en samlad politik för att motverka våld i nära relationer och sexualbrott. Dessa former av brottslighet angår hela samhället, begås av både män och kvinnor, förekommer i både olikkönade och samkönade relationer och kan ha både kvinnor och män som offer. Men de flesta förövarna är män, och de flesta offer är kvinnor.

Denna genusdimension är central för att förstå orsakerna till att våldet fördelar sig som det gör, och den är också central för att förstå vilka konsekvenser våldet får inte bara för det enskilda offret utan också för människors föreställningar om vad de ska vara rädda för. Mäns våld mot kvinnor är det mest extrema uttrycket för de värderingar som upprätthåller föreställningen att kvinnors frihet och integritet är mindre värd än mäns. Fysiskt och psykiskt våld, eller hot om våld, används som medel för makt, kontroll och underordning.

Därför är insatserna för att motverka våld i nära relationer och sexualbrott en av de allra mest prioriterade jämställdhetsfrågorna. Ett samhälle där individens utsatthet för våld avgörs av könet kan aldrig vara fullt ut jämställt.

Medvetenheten om denna genusdimension ska samtidigt inte osynliggöra andra former av våld i nära relationer. För den enskilda individen är våldet och kränkningen lika förödande oavsett kön. Offer för våld i samkönade relationer ska inte osynliggöras på grund av medvetet eller omedvetet heteronormativt tänkande. De brottsoffer som är män ska inte osynliggöras på grund av att de är i minoritet.

Varje brottsoffer behöver ses som den individ hen är och bemötas utifrån sin egen situation. Därför behöver insatserna till offer för våld i nära relationer eller hedersrelaterat våld och förtryck utformas så att inte vissa grupper står utan hjälp. Det behövs ett tydligt hbt-perspektiv, och likaså medvetenhet om att vissa brottsoffer kan vara särskilt utsatta på grund av sin personliga situation. Detta gäller bland annat äldre, personer med funktionsnedsättning samt personer med dåliga kunskaper i svenska.

Genusdimensionen i våldet i nära relationer får inte bli ett svepskäl för kollektivt tänkande. Här finns en avgörande skillnad mellan liberal feminism och vissa former av vänsterfeminism. Varje individ, oavsett kön, har ett ansvar att reflektera över och bli medveten om de mekanismer som ligger bakom att så många fler kvinnor än män utsätts för våld i relationer. Men skulden för det våld som utövas ligger hos den som slår – inte hos kollektivet.

Våld i den egna relationen måste ses som den grova brottslighet det är. Även om stora attitydförändringar har skett förekommer det fortfarande alldeles för ofta att denna form av våld inte tas på tillräckligt allvar eftersom den sker inom hemmets fyra väggar.

Överslätande beskrivningar som lägenhetsbråk eller konflikter i äktenskapet osynliggör våldets art, allvar och konsekvenser.

En särskilt allvarlig dimension av våld inom relationen är att det våld som begåtts oftast också utgör ett hot om fortsatt framtida våld, eftersom förövare och offer delar vardag. Det är viktigt att detta synliggörs vid hotbilda-bedömningar och beslut om skyddsåtgärder för den enskilde.

För att bryta ett destruktivt mönster krävs ett brett och långsiktigt arbete där både förebyggande insatser, polisiära åtgärder, stöd till offren och behandling av gärningsmännen ingår. För att komma tillrätta med våldet måste vi börja arbeta tidigt.

I en särskild motion presenterar vi dessutom Liberalernas förslag för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck. Eftersom dessa problemområden är delvis överlappande har även dessa förslag betydelse i det övergripande arbetet mot våld i nära relationer.

## Skärpt straff vid fridskränkingsbrott

Straffet för grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning behöver skärpas. Vi vill att ett års fängelse ska vara straffminimum i stället för dagens nio månader. Då likställs kvinnofridskränkning med grov misshandel, rån och grov utpressning.

## Skärpt lagstiftning om kontaktförbud

Straffet för överträdelse av kontaktförbud är i dag böter eller fängelse i högst ett år, och i ringa fall ska inte dömas till ansvar. Bakom den juridiska termen överträdelse av kontaktförbud döljer sig en verklighet som ofta handlar om ett systematiskt agerande från gärningsmannen för att beröva offret hennes känsla av trygghet. En serie av överträdelser, som var och en är ringa, kan sammantaget innebära en grov kränkning.

Det är dags att se över straffskalan för överträdelse av kontaktförbud. Den nationella samordnaren mot våld i nära relationer har föreslagit att böter tas bort ur straffskalan och att maximistraffet höjs till två års fängelse. Vid ringa överträdelser som inte är klart ursäktliga bör påföljden vara böter (SOU 2014:49). Vi delar denna bedömning.

Liberalerna vill också att området för kontaktförbudet ska utökas, vilket kräver att lagen ändras så att särskilt utvidgat kontaktförbud ska kunna meddelas i fler fall och i särskilt allvarliga fall kunna gälla en hel kommun eller flera kommuner – ett kommunalt vistelseförbud eller en omvänd kommunarrest för förövaren. Brottsoffrets rätt till en skyddad zon måste gå före gärningsmannens rörelsefrihet.

## Öka användningen av elektronisk fotboja

Den 1 oktober 2011 trädde alliansregeringens reform för att förbättra skyddet för hotade och förföljda personer i kraft. En viktig del i denna är att en möjlighet att kombinera den strängaste formen av kontaktförbud med så kallad elektronisk fotboja infördes.

Enligt lagen finns det tre olika typer av kontaktförbud, konstruerade som en trappa.

Kontaktförbud: förbud mot att ta kontakt med eller följa efter en person. Får meddelas om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att en person ska förfölja eller begå brott mot en annan person.

Utvidgat kontaktförbud: förbud mot att uppehålla sig i närheten av den plats där en person bor, jobbar eller brukar vistas. Får meddelas om det kan antas att ett vanligt kontaktförbud inte är tillräckligt.

Särskilt utvidgat kontaktförbud: förbud mot att uppehålla sig inom ett större område än vad som är möjligt med ett vanligt kontaktförbud. Får meddelas om någon brutit mot ett utvidgat kontaktförbud, och ska i normalfallet förenas med krav på elektronisk fotboja.

Fotboja får alltså bara användas i trappans tredje steg enligt dagens lagstiftning. Fotboja kopplad till en gps är, rätt använd, en effektiv åtgärd vid brott som är kopplat till förföljelse. Det innebär att personen kan övervakas och vid eventuella överträdelser kopplas larmet till polisen.

Vi vill att fotboja ska användas också vid kontaktförbud och vid utvidgat kontaktförbud, i stället för bara särskilt utvidgat kontaktförbud som är fallet i dag. Detta innebär att frizonen för kvinnan blir större och att fotboja kan meddelas som en förstahandsåtgärd. Vi vill att både hotbilden och offrets rätt till rörelsefrihet ska väga tyngre än i dag. Det är inte rimligt att man ska behöva vänta på att ett kontaktförbud utan fotboja misslyckas.

## Kontaktförbud och fotboja vid villkorlig frigivning

Liberalerna vill stärka offrets skydd vid frisläppande av fängelsedömda. Under fängelsestraffet har förövaren suttit inlåst och därmed inte kunnat bryta mot något kontaktförbud. Det finns därför i dag inte någon möjlighet att besluta om fotboja i samband med frisläppandet av förövaren, även om han bedöms farlig för omgivningen eller det finns en uttalad hotbild mot t.ex. en expartner. Liberalerna vill att förövare som dömts för grova sexualbrott eller grova brott mot närstående också ska kunna få kontaktförbud med fotboja direkt efter fängelsetiden.

## Kontaktförbud i gemensam bostad

Den 1 januari 2014 infördes nya regler för att underlätta beslut om kontaktförbud avseende gemensam bostad. Enligt det nya regelverket är det tillräckligt med en konkret och tydlig risk för brott mot den person som kontaktförbudet skyddat. Tidigare krävdes det att risken skulle vara akut.

Dock har det framkommit kritik mot att lagändringen inte har fått tillräckligt genomslag i praktiken. Vi anser att bestämmelsen om kontaktförbud i gemensam bostad bör utvärderas och justeras, om detta behövs ur ett brottsofferperspektiv.

## Behandlingsprogram i Kriminalvården

Kriminalvården behöver utveckla sitt arbete med behandlingsprogram för den som dömts för grova brott. Det är också viktigt att detta ses som en del av den rehabiliterande delen av kriminalvården, så att fängelsetiden inte bara blir ett straff att passivt sitta av.

Därför ska den dömdes medverkan i behandlingsprogram för att bryta det destruktiva beteendemönstret vägas in vid prövningen av villkorlig frigivning efter två tredjedelar av fängelsetiden. Den som dömts för grova brott mot närstående eller grova

sexuallbrott och vägrar delta i behandlingsprogram ska inte vara aktuell för villkorlig frigivning.

Riksdagsåret 2015/16 ställde sig riksdagen bakom ett tillkännagivande med denna innebörd (bet. 2015/16:JuU21). Regeringen har vad gäller uppföljningen av tillkännagivandet hänvisat till den särskilde utredare som haft i uppdrag att, i syfte att stärka möjligheterna att förebygga och förhindra återfall i allvarlig brottslighet, överväga och föreslå ändringar i systemet med villkorlig frigivning. Denna utredning, som redovisat sina förslag i betänkande SOU 2017:61, berör ett antal frågor kring villkorlig frigivning och det är därför av vikt att inte ett verkställande av riksdagens tillkännagivande skjuts på en obestämd framtid med hänvisning till beredningen av andra, inte direkt relaterade frågor.

## Samtyckes- och oaktsamhetsrekvisit i sexualbrottslagstiftningen

Sexualbrottslagstiftningen måste utgå från brottsoffrets rätt till sexuell integritet. Sexualbrottslagstiftningen ska kompletteras med en separat straffbestämmelse om sexuella handlingar som genomförs utan en persons samtycke, samt om att den ska kunna dömas som borde förstått att samtycke inte förelegat. När nu den parlamentariska sexualbrottskommittén avslutat sitt arbete (SOU 2016:60) behöver en lagreform med denna innebörd skyndsamt träda i kraft.

Riksdagen har tidigare bifallit motionsyrkanden från Liberalerna med denna innebörd. I år väljer vi därför att inte lägga ett nytt formellt yrkande, men vi förutsätter att regeringen inom en nära framtid lägger fram lagförslag för att verkställa riksdagens beställning.

## Oaktsamhetskravet i förhållande till ålder

Normalt krävs det uppsåt för att någon ska kunna fällas till ansvar för sexualbrott. I brottsbalken finns dock även en oaktsamhetsregel som går ut på att den ska dömas som inte insåg men hade skälig anledning att anta att den andra personen inte hade uppnått en viss ålder. Bestämmelsen har varit i princip oförändrad sedan brottsbalkens tillkomst, samtidigt som synen på sexualbrott mot barn och barns ovillkorliga rätt till kroppslig integritet har genomgått stora förändringar.

Därför medverkade Liberalerna till att alliansregeringen gav 2014 års människohandelsutredning i uppdrag att analysera oaktsamhetsbestämmelsen. Utredningen gör bedömningen att det framstår som oklart vilken nivå av oaktsamhet som krävs för straffansvar, och menar också att domstolarnas bedömningar varierar i alltför stor utsträckning. Utredningen har därför lagt fram förslag till en ny utformning av oaktsamhetskravet som innebär att detta tydliggörs och skärps (bet. SOU 2016:42). Vi anser att det nu ankommer på regeringen att efter sedvanlig beredning presentera ett färdigt lagförslag så snart som möjligt.

## Polisens utredningar av sexualbrott

Den mycket ansträngda situationen inom Polismyndigheten gör att polisen inte i tillräcklig grad hinner gripa sig an ens anmälningar om mycket grova brott. Resultatet syns bland annat i en sjunkande brottsupplärning av sexualbrott.

Enligt tillgänglig statistik har exempelvis andelen anmälda våldtäkter fallit kraftigt de senaste åren. Det finns också mycket oroande rapportering om att anmälningar om grova sexuella övergrepp blir liggande under lång tid utan utredningsåtgärder, även när det finns en känd misstänkt eller rent av teknisk bevisning i form av filmer.

Sexualbrott och andra grova brott gäller mycket allvarliga kränkningar av enskilda människor. Det är av största vikt att brottsanmälningar gällande sådana brott inte blir liggande, särskilt inte när det finns vittnesuppgifter och bevismaterial att ta fasta på. Delvis är detta en resursfråga, och Liberalerna satsar i årets budgetmotion väsentligt större belopp än regeringen på att ge rättsväsendet tillräcklig kapacitet. Men det handlar också om organisation och prioriteringar, och regeringen har ett ansvar att följa upp hur Polismyndigheten väljer att organisera arbetet mot sexualbrott.

## Kränkande fotografering

Den 12 maj 2017 meddelade Högsta domstolen sitt avgörande i ett rättsfall gällande en man som fört upp sin mobiltelefon under kjolen på en kvinna som stod framför honom i rulltrappan och tagit foton av hennes underliv. Mannen dömdes för sexuellt ofredande. Avgörandet innebär att ansvar för sexuellt ofredande kan aktualiseras även i fall när den angripne inte har uppfattat gärningen under tiden den pågår. Med instämmande från övriga ledamöter skrev ett av justitieråden ett särskilt yttrande där det påpekades att utrymmet för att med stöd av avgörandet komma till rätta med integritetskränkande fotografering fortfarande är begränsat. Detta följer framför allt av kravet på att angreppet måste innebära ett intrång i den angripnes fredade zon. I det särskilda yttrandet nämns att gärningsmannen i det förevarande fallet hade fört upp sin mobiltelefonkamera i omedelbar närhet av kvinnans underliv. Om fotografering t.ex. görs från längre avstånd sker inte något sådant intrång i den angripnes fredade zon och bestämmelsen om sexuellt ofredande hade alltså inte kunnat användas. Om en sådan fotografering inte heller kan angripas med stöd av straffbudet om kränkande fotografering kommer den alltså inte att omfattas av något straffansvar.

Vi anser att den prejudicerande domen bör analyseras i samband med kommande översyner av bestämmelsen om kränkande fotografering. Om det visar sig att bestämmelserna om sexuellt ofredande och kränkande fotografering inte är tillräckligt samordnade är vi beredda att se över lagstiftningen.

Riksdagen gjorde 2016/17 ett tillkännagivande i denna fråga, och vi väljer därför att i år inte lägga något formellt yrkande. Vi förutsätter dock att regeringen inom en nära framtid verkställer riksdagens beslut.

## Kriminalisera hämndporr

Skyddet för den enskildes sexuella integritet får inte vara svagare på nätet. Verkligheten i dag är dock att många, kanske framför allt unga, utsätts för att sexuellt integritetskränkande filmer eller bilder sprids på nätet för att kränka dem.

Liberalerna anser att lagstiftningen om förtal bör ändras. Det är en särskilt grov kränkning av en persons värdighet att utan tillåtelse sprida material med personen i sexuella situationer, och detta måste komma till uttryck i lagstiftningen. Det naturliga är därför att göra förtal med sexuellt innehåll – så kallad hämndporr – till ett särskilt sexualbrott.

## Bredda stalkningsparagrafen

En allvarlig form av kränkning är systematisk förföljelse, så kallad stalkning. Stalkning handlar inte om ett enskilda brott, utan går ut på att brottslingen systematiskt och under lång tid utsätter en annan människa för olika slags integritetskränkningar. Kvinnor utgör tre fjärdedelar av offren, och ofta är det en före detta make eller sambo som ligger bakom.

Den som utsätter en annan person för stalkning (olaga förföljelse) kan kränka personens integritet på många olika sätt. För att stalkningsparagrafen ska vara effektiv är det därför viktigt att den är så heltäckande som möjligt. När många fall av trakasserier inträffar via nätet bör det exempelvis utredas att inkludera brottstyper som förtal och förolämpning. Likaså förekommer det att enskilda trakasseras genom identitetskapning, såsom systematiska falska beställningar på postorder m.m. Därför bör också bedrägeribrott ingå i stalkningsbestämmelsen.

## Räkna stalkning mot flera familjemedlemmar som ett brott

I dag går bestämmelsen om stalkning bara att tillämpa på brottsliga gärningar som riktar sig mot en enda person. Detta gör att förföljelse mot flera personer i en och samma familj faller utanför ramen, något som är särskilt allvarligt med tanke på hur många fall av stalkning som riktar mot en före detta partner. Vi vill att en persons förföljelse av olika medlemmar i en familj ska kunna räknas ihop, t.ex. om en man bedriver stalkning såväl mot en kvinna som mot hennes minderåriga barn. Det skulle höja det samlade straffvärdet.

## Jourverksamhet för våldsutsatta – ett åtagande för hela samhället

Att få hjälp som våldsutsatt i den egna relationen, eller som utsatt för hedersrelaterat våld, kan bokstavligen handla om liv eller död. Hur hjälpen ser ut och vilka som står för insatserna kan se olika ut, men det enskilda brottsoffret måste kunna lita på att hjälpen finns där när den verkligen behövs.

En ovärderlig del av det stöd som ges till våldsutsatta kvinnor och deras anhöriga ges i dag via de ideella kvinno- och tjejjourerna och andra jourverksamheter, såsom brottsofferjourer. I många fall kan de ideella verksamheterna också nå ut till våldsoffer som av olika skäl inte vågar ta kontakt med en myndighet. En del kan dra sig för att berätta för socialtjänsten vad de utsätts för, eftersom socialtjänsten då kan öppna en utredning i ärendet.

Vår principiella utgångspunkt är att jourverksamhet för våldsutsatta är en del av det samhällsliga åtagandet, oavsett om jourerna drivs i offentlig eller ideell regi. Vi ser det därför som självklart att det offentliga ska ge ett stabilt och långsiktigt stöd till kvinnojourer och andra jourverksamheter. Detta är lika självklart som att kommunerna inte får abdikera från sitt eget ansvar och överlåta på de ideella krafterna att erbjuda den hjälp som kommunerna själva borde kunna svara för.

Detta leder oss till slutsatsen att det bör eftersträvas av alla kommuner att ha samverkan med en lokal jour, antingen i den egna kommunen eller i samverkan med andra. Eftersom de ideella jourerna bygger på personers egna engagemang kan det inte förutsättas att det kan finnas jourer i alla kommuner. Men däremot bör kommunerna verka för samarbetsavtal med jourverksamheter i närområdet och erbjuda ekonomiskt

stöd. Eftersom riksdagen ännu inte har behandlat Liberalernas tidigare motionsyrkande med denna innebörd upprepar vi inte det formella yrkandet i denna motion.

Detta är viktigt för att förbättra våldsutsatta kvinnors möjligheter att söka hjälp oavsett om de vill börja med att kontakta kommunen eller en ideell kraft. Men det är också viktigt för att stärka kvinno- och tjejjourernas finansiering.

Kvinn- och tjejjourer får i dag bidrag från det allmänna via flera olika kanaler, och både statliga och kommunala pengar kan ges. Även om stödet har byggts ut på senare år är det fortfarande ett problem att få en tillräckligt långsiktig och stabil finansiering. När vissa kommuner fattar bidragsbeslut ett år i taget till jourverksamhet skapas ingen långsiktighet.

I Liberalernas budgetalternativ föreslås en bred satsning mot hedersrelaterat våld inklusive organisationsstöd. Liberalerna anser även att de samlade resurserna från stat och kommun till finansiering av jourverksamhet behöver öka. Likaså behövs en bredare översyn, i samverkan med företrädare för jourerna, för att skapa ett mer långsiktigt och enhetligt system där kvinno- och tjejjourer i hela landet får mer likvärdiga förutsättningar. Detta är en strategisk fråga för att den individ som är utsatt för våld i den egna relationen eller hedersrelaterat förtryck ska kunna få stöd och hjälp, i hela landet och på det sätt som hon eller han själv efterfrågar.

## Jourlägenheter och skyddade boenden

Den som utsatts för våld i relationen eller hedersrelaterat våld behöver ofta få skydd från fortsatt brottslighet genom att komma till ett annat boende, till exempel en jourlägenhet eller ett skyddat boende. Termernas användning varierar, men oftast syftar begreppet skyddat boende på ett boende med personal som har relevant utbildning och erfarenhet. En jourlägenhet behöver däremot inte ha någon bemanning av utbildad personal.

Socialstyrelsen framhåller att varje kommun vid behov ska kunna erbjuda tillfälligt boende till våldsutsatta vuxna, ungdomar som har utsatts för våld eller andra övergrepp av sin partner samt ungdomar som har utsatts för hedersrelaterat våld. Boendet som erbjuds den skyddssökande bör även vara lämpligt för eventuella medföljande barn, oavsett ålder och kön.

Det är den kommunala socialnämnden som har det yttersta ansvaret för att tillhandahålla skyddat boende för våldsutsatta och deras barn. I socialtjänstlagen framhålls tydligt att det ligger i socialnämndens ansvar att ge brottsoffer stöd och hjälp och att socialnämnden särskilt ska beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation. Socialnämnden ska också särskilt beakta att ett barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott och ansvarar för att barnet får det stöd och den hjälp som barnet behöver.

Kommunen kan i sin tur lämna över genomförandet av insatser till en enskild aktör, t.ex. en kvinnojour, om det finns en överenskommelse. Om det bedöms att en våldsutsatt kvinna behöver skyddat boende kan alltså kvinnojouren erbjuda detta. Det yttersta ansvaret för att insatsen ges, och att den håller tillräcklig kvalitet, ligger dock hos kommunen.

De flesta kommuner erbjuder skyddat boende för kvinnor som är utsatta för hot eller våld, men inte alla. I vissa fall driver kommunen ett eget skyddat boende men i majoriteten av fallen drivs dessa av ideella föreningar, vanligtvis kvinnojouren.



Tillgången till skyddade boenden är mycket ojämnt fördelad över landet, och det tillhör vardagen att kvinnor nekas plats på skyddat boende helt enkelt på grund av platsbrist.

Platserna inte räcker till alla som behöver hjälp. Detta gäller såväl jourlägenheter som skyddade boenden. Bristen skapar i sin tur dålig genomströmning eftersom det inte finns några lediga lägenheter att gå vidare till.

Vi anser att mer måste göras för att säkra tillgången till jourlägenheter och skyddade boenden. Kommunerna har huvudansvaret, men den totala bilden blir att kommunerna sammantaget inte lyckas få skapa tillräckligt många skyddade boenden för att täcka det faktiska behovet. Resultatet blir att misshandlade kvinnor, deras anhöriga och även våldsutsatta män lämnas utan det skydd de skulle ha behövt. Det mest relevanta är inte exakt hur många platser som finns i en viss kommun, utan att det överallt i landet finns tillräckligt många platser inom rimligt avstånd.

År 2014 presenterade Carin Götblad, som av alliansregeringen utsetts till nationell samordnare mot våld i nära relationer, sitt slutbetänkande (SOU 2014:49) med en rad rekommendationer och förslag på lagändringar. Bland annat föreslogs att kommunernas ansvar för insatsen skyddat boende för våldsutsatta ska regleras i socialtjänstlagen.

Detta kan med fördel kompletteras med att också förtydliga kommunernas ansvar att säkerställa att det finns platser på jourlägenheter och skyddade boenden att tillgå. Det skulle kunna ske genom att lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar skärps. I dag föreskrivs att kommunerna varje mandatperiod ska fastställa riktlinjer för bostadsförsörjningen och att dessa ska grundas på en analys av den demografiska utvecklingen, av efterfrågan på bostäder, bostadsbehovet för särskilda grupper och marknadsförutsättningar. Vi vill ändra skrivningen om bostadsbehovet för särskilda grupper så att det tydligt framgår att kommunerna också ska analysera behovet av tillfälliga boenden för våldsutsatta och deras anhöriga. Eftersom bostadsförsörjningslagen också innehåller bestämmelser om länsstyrelsens ansvar att underlätta samordning mellan kommuner skapas goda förutsättningar för att analysen av behovet av jourlägenheter och skyddade boenden kan göras kommunövergripande.

Men det behövs också bättre ekonomiska morötter från statens sida. Det är kommunerna som har det lokala ansvaret att erbjuda skydd, men det är en nationell uppgift att ge kommunerna tillräckliga förutsättningar. Årligen avsätts särskilda resurser i statsbudgeten för att utveckla stödet till våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld, liksom särskilda resurser för att förbättra stödet till kvinnojourer m.m. Dessa medel kan bland annat användas till att möjliggöra skyddade boenden, och det finns också särskilda medel för skyddade boenden för personer som är utsatta för hedersrelaterat våld. I Liberalernas budgetalternativ för 2018 anvisas en särskild budgetsatsning mot hedersrelaterat våld och förtryck som bland annat kan bidra till att fler skyddade boenden som är tillgängliga för personer som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck kommer till stånd.

Det behövs också förbättringar i befintliga boenden. Det är till exempel angeläget att fler skyddade boenden har god tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning.

Barnperspektivet behöver förstärkas. Det handlar om att skapa förutsättningar för fler skyddade boenden där barn kan bo, men det kan också handla om att trygga barnens möjlighet att gå i förskola och skola även om de behöver bo på annan plats. I en traumatisk och turbulent situation kan förskolan eller skolan vara en miljö som ger kontinuitet och trygghet. Det är därför viktigt att uppmärksamma barns situation när de behöver bo i jourlägenhet eller skyddat boende. Det kan handla om att se till att de tillfälliga boendena är barnvänliga till sin utformning, men det handlar också om så

enkla saker som att fler barn kan behöva få skolskjuts från sin tillfälliga bostad för att kunna gå kvar i sin vanliga förskola eller skola. Eftersom riksdagen ännu inte har behandlat Liberalernas tidigare motionsyrkanden i dessa frågor väljer vi att i år inte formellt upprepa våra yrkanden i denna motion.

## Bygg ut den nationella hjälplinjen

Sedan 2007 drivs den nationella stödtelefonen Kvinnofridslinjen (020-50 50 50) på uppdrag av regeringen. Kvinnofridslinjen vänder sig till alla våldsutsatta kvinnor och deras närstående som behöver stöd och information om samhällets resurser i frågor som rör fysiskt, psykiskt och sexuellt våld. Även andra personer i kvinnornas närhet är välkomna att ringa, liksom personer som kommer i kontakt med våldsutsatta kvinnor i sitt arbete.

I genomsnitt besvaras cirka 25 000 samtal per år, och högst är trycket i samband med storhelger och semesterperioder. Även Kvinnofridslinjens webbplats är välbesökt och fungerar också som kunskapsbank i frågor som gäller våld i nära relationer.

Begreppet kvinnofrid associeras i det allmänna språkbruket främst till vuxna mäns våld mot vuxna kvinnor, och det är också denna form av våld som utgör tyngdpunkten i Kvinnofridslinjens verksamhet. Det kan observeras att kvinnofridsbrottet i svensk lag förutsätter att det är en man som är förövare: om en kvinna utsätts för upprepade kränkningar av sin kvinnliga partner är brottsrubriceringen alltså inte kvinnofridskränkning utan fridskränkning. Även om även män som utsätts för våld är välkomna att kontakta Kvinnofridslinjen är informationen tydlig om att Kvinnofridslinjen bara har begränsad kunskap om lokala hjälpmöjligheter.

Kvinnofridslinjen har byggt upp en välfungerande verksamhet som har blivit alltmer känd. Det är viktigt att detta tas tillvara och vidareutvecklas. Samtidigt är det också viktigt att ta ytterligare steg för att förbättra stödet för den som utsätts för fysiskt och psykiskt våld i den egna relationen. Det är också viktigt att skapa en bättre koppling mellan Kvinnofridslinjens verksamhet och det arbete som bedrivs för att nå ut till dem som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck.

Vi föreslår därför att Kvinnofridslinjen byggs ut till ett nationellt hjälpnummer i 11-serien för den som vill ha råd och hjälp på grund av att hen utsätts för våld och kränkningar i den egna relationen eller för hedersrelaterat våld och förtryck. Rent praktiskt skulle detta kunna ske genom att Kvinnofridslinjens jourtelefon integreras i en bredare stödverksamhet. Det etablerade begreppet Kvinnofridslinjen kan på så vis tillvaratas, samtidigt som det också byggs upp ett mer samlande begrepp som vänder sig även till t.ex. ungdomar och hbt-personer oavsett kön samt för män som är offer för våld inom relationen.

## Förebyggande arbete gentemot potentiella förövare

Det behövs ett tydligare fokus på våldsutövarna – oftast män – som står för våldet i nära relationer. Här krävs både straffskärpningar och andra rättspolitiska åtgärder, men också hjälp till den som vill bryta sitt eget destruktiva beteendemönster. Att fastslå detta är inte att bagatellisera våldet – den som har begått brott ska lagföras och få sitt straff genom rättsprocess. Men parallellt med detta måste också insatserna öka för att förebygga att samma person upprepar kränkningarna i framtiden.

Det behöver skapas ett separat nationellt hjälpnummer för män och kvinnor som är oroliga för sitt eget våldsagerande i nära relationer. Detta hjälpnummer ska, i likhet med dagens Kvinnofridslinjen, vara bemannat dygnet runt och ska fungera som en kontaktpunkt med möjlighet att slussa vidare till exempelvis socialjour eller kurator. Ett exempel på en nationell hjälplinje är brittiska Respect, som vänder sig till den som behöver information, råd och stöd för att upphöra med våld och kränkningar mot sin egen partner. Respect riktar sig till både män och kvinnor och har ett hbt-inkluderande arbetssätt.

Många kommuner har byggt upp stödverksamheter för den som behöver bearbeta sitt eget destruktiva beteendemönster, och det finns även ideella verksamheter som gör viktiga insatser. Det behövs bättre insatser riktade till den som är motiverad att bryta ett destruktivt beteende i relationer. Det är också värdefullt med forskning kring insatser som syftar till att våldsutövare förändrar sitt beteende och upphör med att utöva våld.

## ”Lex Lotta” – haverikommission för enskilda fall av dödligt våld

Under våren 2016 misshandlades en kvinna i Bromma så pass allvarligt att hon senare avled av sina skador. Liberalerna krävde då en haverikommission som skulle granska rättsväsendets hantering. Både polisen och Åklagarmyndigheten hade känt till ärendet och inte minst att sambon i detta förhållande hade en lång kriminell historik.

I dag har Socialstyrelsen ansvar att utreda dödsfall där barn avlidit på grund av brott eller vuxna avlidit på grund av brott av en närstående eller tidigare närstående person. Syftet är att ta fram förslag som kan förebygga sådana brott i framtiden, men däremot inte att granska de enskilda fallen.

Liberalerna anser att detta inte räcker. Vi anser att det också måste kunna göras en granskning – en haverikommission – av myndigheternas agerande i ett enskilt fall. Oftast har hotbilden varit känd långt i förväg, men ändå har det dödliga våldet inte kunnat hindras. Därför behöver en haverikommission kunna tillsättas också i enskilda fall där samhället misslyckats att förebygga dödligt våld. För att uppmärksamma det ovan nämnda fallet från 2016 skulle en sådan bestämmelse kunna kallas ”Lex Lotta”.

Att granska det enskilda fallet handlar om att bedöma hur polis och åklagare agerat, men också socialtjänsten, sjukvården och andra instanser. Det behöver också granskas vad som var känt på förhand om både gärningsman och offer. I dag kan Socialstyrelsen exempelvis inte ta del av rättspsykiatriska undersökningar eller andra handlingar som rör gärningspersonen.

*Roger Haddad (L)*

*Christer Nylander (L)*

*Emma Carlsson Löfdahl (L)*

*Maria Weimer (L)*

*Tina Acketoft (L)*

*Mats Persson (L)*